

سید قطب

سید قطب یکی از دانشمندان بزرگ اسلامی و متفکران عصر حاضر بود که در بسیاری از شؤون علمی و اجتماعی و مذهبی صاحب نظر می باشد .

وی مردی دقیق النظر و صاحب افکار و اندیشه های خاص بود، از مردم مصر بود و در حدود ۵۵ سال میزیست و در فنون مختلف کتابها و رسائلی برشته تحریر در آورده است: از جمله مؤلفات و مصنفات وی کتابهای: فی ظلال القرآن در ۳۰ جزء و مشاهد القیامة فی القرآن و معرکة الاسلام و الرأسمالیة و کتب و مقالات مفید دیگر است که با قلمی توانا و بیانی رسا مسائل و معضلات علمی و مذهبی و اجتماعی را نگاه داشته است.

کتاب فی ظلال القرآن (در سایه قرآن) یکی از آثار مهم و ارزنده است که در تفسیر کلام الله مجید می باشد این کتاب برای دومین مرتبه بطبع رسیده است. مطالعه این کتاب قدرت و توانائی او را در علوم و فنون مختلف ادب نمودار میکند.

در مقدمه کتاب فی ظلال القرآن گوید: «زندگی در سایه قرآن بزرگترین نعمت است، نعمتی است که در نیابد مگر آنکه چشیده است، نعمتی که عمر را بالا میبرد و زندگی را پاک و منزّه نگه میدارد. خدا را شکر میکنم که این نعمت را بمن ارزانی داشت... حق امری اصیل و در بنیاء جهان وجودی پایدار و پابرجا است، امری اعتباری و گذران نیست، خدای حق است و کلیه موجودات جهان هستی از وجود وی استمداد و کسب فیض میکنند، خدای، این جهان را بر حق آفریده است، در آفرینش او باطلی راه ندارد. حق قوام وجود است و آنکه از حق و راه راست منحرف شود نابود میشود، خیر، احسان، صلاح همه اصیل و پابرجایند، مانند حق، مادام که زمین پا «برجا» است آنها نیز استوار و پابرجایند. بشر نیز روز خوش و راحت و آرامش خاطر و بزرگی و رفعت نخواهد داشت مگر با تمسک بذات الهی و رعایت حدود و مقررات او جوامعی که از راه حق و صراط مستقیم و رعایت حدود مذهب تجاوز نمایند روزگار آنان تباہ خواهد شد کسانی که خود را پای بند بکتاب آسمانی ندانند و زعامت و قیادت قرآن را نپذیرند روزگاری بس اسفناک خواهند داشت».

وی در زیر عنوان آیه «مالک يوم الدين» گوید: «اعتقاد بر روز قیامت یکی از اصول کلیه و مسلمیات عقاید اسلامی است و این عقیده را ارزش بسیاری است که افکار و انظار بشر را متوجه به جهان دیگر میکنند و تنها و خلاصه زندگی را در این جهان نمیدانند زیرا چنانکه مردم خلاصه زندگی را در این جهان پندارند همواره سعی و کوشش خواهند کرد که در دنیا استعلا یابند و تفوق و برتری پیدا کنند لکن اگر به جهان دیگر معتقد و پای بند باشند کارهای خوب و نیک و اعمالی که بخیر و صلاح جوامع بشری باشد انجام میدهند با امید و آرزوی پاداش آخرت همواره آرامش خاطر دارند و اعتماد و اطمینانی خاص در خود احساس میکنند و...». چنانچه اشاره شد این تفسیر در ۳۰ جزء است و تمام قرآن را تفسیر کرده است.

سید قطب در مسائل اجتماعی نیز مردی صاحب نظر بود و رسائلی نیز در این زمینه نوشته است که حاوی نکات دقیق اجتماعی است و گذشته از بعضی انحرافات فکری کتاب پر ارزشی است.

وی در کتاب معرفت الاسلام گوید:

«وضع موجود حکومت مصر بطور قطع و یقین قابل دوام نخواهد بود این امر حقیقتی است که همه بدان معترف و معتقدند. زیرا وضع موجود مخالف با طبیع است نه تنها طبیع بشری بلکه مخالف طبع همه موجودات است و هم مخالف انسانیت، وجدان، روح ادیان و مذاهب و بویژه مذهب اسلام و اخلاق است و مخالف مقتضیات جهان و عصر حاضر است. وضع حاضر و موجود حکومت مصر سلب اعتماد کلی از مردم کرده است و زندگی اشخاص را دستخوش تزلزل و تحول نموده است، عمال حکومت بدون توجه بانسانیت، وجدان و اخلاق در راه خلاف مصالح عمومی گام برمیدارند، خود فروشان و وطن فروشان زمام کار را در دست گرفته اند». وی معتقد است که: «یا باید اصول اجتماعی درستی برقرار شود و رعایت کامل عدالت اجتماعی بر مبنای برابری و برادری برقرار گردد. و فساد و مظالم و تنباهی از بین برود و یا گرفتار وضعی خواهیم شد که همه از آن وحشت داریم و آن رژیم کمونیست است».

هدف اساسی وی تشکیل حکومت دمکراسی بر مبنای عدالت اجتماعی بوده

است و آنرا تنها راه فرار از رژیم سوسیالیستی میدانند. لکن حکومت‌های که در مصر تشکیل گردید. هیچکدام آرمان و آرزوی ویرا بر نیاوردند و خواسته‌های او را که تحقق عدالت اجتماعی بود انجام ندادند بدین سبب دست از مخالفت برداشته و همچنان با مظالم حکومت در مبارزه بود.

در مقدمه کتاب مشاهد القیامة فی القرآن گوید: «این دومین کتابی است که در مکتب قرآن از من نوشته میشود. کتاب اول بنام تصویر فنی در قرآن بود که تقریباً دو سال قبل نشر یافته است این کتاب در چند فصل تنظیم شده است».

یکی از فصول آن در مورد و تحت عنوان «جهان دیگر در وجدان بشری» است. در این فصل آراء و عقاید مختلف مذاهب را در مورد قیامت و اعتقاد بدان و نحوه آن شرح داده است. در فصل دیگر تحت عنوان «جهان دیگر از نظر قرآن» آیات مربوط به عالم غیب و جهان نامرئی و اعتقاد بدان و ثمرات و فوائد آنرا شرح کرده است.

در فصل دیگر در اطراف آیاتی از «سورة القلم» توضیحاتی داده است و سپس سوره‌های دیگری از قرآن مجید را مورد بررسی قرار داده و باستناد آیات و اخبار مأثوره بشرح و تفسیر آن پرداخته است و جنبه‌های ادبی و دقت‌های فلسفی آنرا نمایانده اند.

قسمت مهم و بیشتر رسائل و کتب دیگری در مورد مسائل اجتماعی و سیاسی روز و وضع موجود دنیا و ناسامانیه‌های آن و بویژه اوضاع حکومتی مصر است، وی از لحاظ مذهبی مردی بسیار متعصب بود و اصرار و ابرامی داشت که عقاید و افکار وی جامعه عمل پیوشد، مردی با هدف بود و آنرا با شدت هر چه تمامتر دنبال میکرد و همان زیادی تعصب موجب انحرافات شده است که از خلال گفته‌های وی معلوم است، بارژیم‌های سوسیالیستی مخالفت شدید داشت و با آنها مبارزاتی نموده است.

وی در کتاب العدالة الاجماعیة فی الاسلام تألیف و طبع ۱۹۵۸ م. ۱۳۷۷ هـ. گوید: «تمام انبیا و پیامبران بخاطر اصلاح جامعه بشری و برقرار کردن عدالت اجتماعی آمده اند چنانکه حضرت مسیح علیه السلام مبعوث بر سالت نشد مگر برای تهذیب روح و صفاء نفس و تبلیغ رحمت و رؤفت و عطف و بیدار کردن حس بشریت و زهد و تقوی همچنانکه حضرت موسی برای و از گون کردن دستگاه فرعون مصر مبعوث شد و حضرت

رسول اکرم پیامبر اسلام نیز بهمین منظور مبعوث بر سالت شد، اگر عبادات و معاملات و اجتماعیات دین اسلام را بررسی کنیم بیک اصل اساسی برخورد خواهیم کرد که همان رعایت اصل و عدالت عمومی و ایجاد حس انسانیت و اخوت و برادری است و از این رو است که تمام خدمات اجتماعی را عبادت دانسته است چنانکه فرمود «الساعی علی الارملة و المسکین کالمجاهد فی سبیل الله» دین اسلام نیازمند به کفایت و واسطه بین خلق و خالق نیست و هر مسلمانی در هر نقطه از زمین که باشد خود میتواند با خدای خود رابطه داشته باشد و هیچ یک از زعمای دینی حق خاصی بگردن آحاد مسلمانها ندارند مگر تنفیذ شرایع و قوانین الهی. و در فصول دیگر کتاب گوید:

«این است اساس و پایه دین اسلام که بوسیله حضرت محمد بن عبدالله برای اصلاح جوامع بشری آمده است ۱- آزادی وجدان بطور مطلق ۲- مساوات کامل بین انسانها و انسانیت ۳- معاضدت های کامل. دین اسلام را اساس مالی محکمی است که از راه زکوة ... فیء ... غنیمت و جز آنها بوجود میآید. صاحبان ثروت و مکننت باید بدانند که تنها راه گریز از کمونیست رعایت کامل عدالت اجتماعی اسلامی است.

۱۵م تألیفات او :

- ۱- فی ظلال القرآن در ۳۰ جزء طبع دار احیاء الکتب العربیة.
- ۲- العدالة الاجتماعیة فی الاسلام که پنج دفعه چاپ شده است بوسیله دار احیاء الکتب ۳- معرکه الا... که دو چاپ شده است.
- بوسیله دار الاخوان للطباعة و الصحافة ۴- السلام العالمی الاسلام. که دو چاپ شده است بتصدی لجنة الشاب ۵- دراسات اسلامیه. لجنة الشاب.
- ۶- التصوير الفنی چاپ دار المعارف ۷- مشاهد القیامة فی القرآن چاپ دار المعارف ۸- النقد الادبی ، اصوله و مناهجه چاپ دوم شده است بتصدی دار الفکر العربی . ۹- اشواک ... یک چاپ شده است بوسیله سعد مصر ۱۰- طفل من القرية بوسیله لجنة النشر لجامعین ۱۱- الاطیاف الاربعة بوسیله لجنة النشر لجامعین ۱۲- القصص الدینی باشتراك استاد سحار بوسیله لجنة النشر لجامعین ۱۳- الشاطی المجهول. بوسیله لجنة النشر لجامعین ۱۴- کتب و شخصیات بوسیله لجنة النشر لجامعین ۱۵- مهمة الشاعر فی الحیاة بوسیله لجنة النشر لجامعین ۱۶- نقد کتاب مستقبل الثقافة ۱۷- المدينة المسحورة ۱۸- امریکا التي رأیت ۱۹- قافلة الرفیق. ۲۰- نحو مجمع الاسلامی ۲۱- حلم الفجر ان آثارنا تدل علينا فانظر وابعدها نالی الانار